

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

© 1991 תשע"א ח' סיון 227

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: ביום הפורים כל יהודי הוא ככהן גדול

כי הוא עולם איום גדול ונורא, ומאור העולם הוא יבוא שפע וניצוץ קדושה וטהרה להאיר על ישראל, ויכוין כל אחד מישראל שהוא כלי מוכן לקבל הקדושה והטהרה מזה העולם ובאותו אור של רחמים יזכה לחיים וחסד ושלא יבאו ישראל לשום מכשול וכו'. יעו"ש כל דבריו.

והנה בקדש הקדשים היה ארון הברית אשר בתוכו היו גזוים לוחות הברית, שהם בעצם החכמה העליונה, קרוצי חומר אינם יכולים להשיג את החכמה העליונה ולכן אינם יכולים להיכנס אל קדש הקדשים, רק כאשר משיגים את הטהרה של יום הכיפורים, ואת הקדושה של הכהן הגדול, אז ניתן להיכנס אל קדש הקדשים ולהשיג את החכמה העליונה. אולם שונה הדבר ביום הפורים מגודל קדושת וסגולת היום, כל אחד מאיתנו זוכה להגיע לדרגה הגבוהה הזו, ויכול להיכנס אל קדש הקדשים ולהשיג את החכמה העליונה.

מעתה נבוא ונבאר מדוע יום הפורים מסוגל מאוד לקבלת התפילות, שכן, הגמרא בברכות (דף ל.) אומרת: היה עומד בחוץ לארץ יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר "והתפללו אליך דרך ארצם", היה עומד בארץ ישראל יכוין את לבו כנגד ירושלים שנאמר "והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת", היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש שנאמר "והתפללו אל הבית הזה", היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים.

זאת אומרת שעליית התפילה היא ממקום קדש הקדשים, ממילא בכל ימות השנה נמצא האדם איפה שהוא נמצא במרחק מקדש הקדשים, והתפילה צריכה להגיע אל בית המקדש ואל קדש הקדשים ומשם לעלות, ועד שמגיעה התפילה לשם יש הרבה מעכבים. אולם שונה הדבר בפורים, שכל יהודי נמצא בתוך קדש הקדשים, ממילא התפילה שלו עולה ישירות ואין עיכובים.

וכה כתב רבי יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ל בספרו נדבת פי (מאמר מותר שקלים אות ט"ו) קבלתי, שבימי הפורים יוכל לעלות נשמה קטנה להיכל של צדיק מופלא בלי שום מעכב, וכן עולין כל התפילות לכתר בלי שום עיכוב ובלו שום עיכוב דין. כל זה קיבלתי בלחישה ונעשתי הולך רכיל לגלות סוד זה מאהבת ישראל, פתחתי לך כנקב סדקית כי יש בזה רזין דרזין.

כתב בספר סגולות ישראל (אות פ) קבלתי מגדול אחד ז"ל, דסגולה בפורים להשכים בבקר ולהרבות בתפילה ובבקשה לפני השי"ת על כל דבר, הן בני חיי ומזוני, והן על שאר דברים ועל כל קרוביו וכל ישראל, כי באותו יום עת רצון מאוד, וכל העולמות המה בשמחה וברצון.

כתב האליה רבה (סימן תרס"ד סק"ג), שפורים הוא אחד מחמשה ימים בשנה שצריך להשכים לבית הכנסת, חוץ מימי ראש השנה יום כיפור הושענא רבה וט' באב. כי מאחר ופורים הוא כיום מתן תורה כנאמר "קיימו וקבלו" קיימו מה שקבלו, לכן יש ביום זה ענין גדול לקום בהשכמה לתקן החטא. כי בזמן קבלת התורה עם ישראל היו ישנים עד שמשא רבינו הוכרח להעיר אותם וזהו

בספר טור ברקת למקובל האלוקי רבי חיים הכהן ז"ל ע שהיה תלמידו של רבי חיים ויטאל בהלכות מגילה (סימן תרפ"ז אות ב'), מבאר את מה ששינונו במגילה (ג.) ונפסק להלכה בשולחן ערוך: "מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה".

מבאר הטור ברקת הטעם לכך, כי אור המגילה הוא גדול מאור התורה, לפי שאור התורה הוא רק בבחינת ענף מהחכמה של מעלה, מה שנקרא "נובלת חכמה", לעומת המגילה שהיא החכמה עליונה עצמה.

והנה יש לשאול על דבריו, הסיבה שהתורה ירדה למטה בצורה מעטה של ענף מהחכמה העליונה, משום, שבני האדם קרוצי חומר בשר ודם, אינם מסוגלים להשיג את עצם החכמה העליונה, אם כן מה נשתנה בפורים שאנחנו קוראים את המגילה ומתגלה לנו החכמה העליונה עצמה?

ונראה לבאר על פי מה שכתב בתיקוני הזוהר (תיקון כ"א דף ג"ז) "פורים כיפורים", כלומר שיום כיפורים נקרא בכך הדמיון שהוא בדומה לפורים, וכבר אמרו שמי נתלה במי? קטן נתלה בגדול, וכביכול שיום פורים גבוה וגדול יותר מאשר יום הכיפורים. ומבאר את הדברים בספה"ק שפת אמת (פורים תרנ"ז), שביום כיפור נאמר אצל הכהן הגדול "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", כלומר ביום הכיפורים היום הקדוש לעם ישראל, רק אז יש רשות לאדם הקדוש ביותר הכהן הגדול, להיכנס אל קדש הקדשים. ואילו אצל יום פורים נאמר "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת", שאפשר להיכנס אל קדש הקדשים, גם אם אינו ראוי, מחמת סגולת וקדושת היום.

כלומר, ביום פורים זוכה כל יהודי להשיג את הדרגה הגבוהה לה משיג הכהן הגדול ביום הכיפורים.

וזאת מחמת הקדושה הגדולה והנוראה היורדת עם קריאת המגילה, כפי שמגלה לנו הקב הישר (פרק צ"ט) שבעת קריאת המגילה מתעורר ומאיר עולם קדוש מאוד שמאיר פעם אחת בשנה, על כל יהודי ויהודי. וז"ל: וצריך אתה לדעת, כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאוד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחד בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה, ומזה העולם היה שורש נשמתו של מרדכי הצדיק. וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ"ל לחוץ וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב טהור בלב של כוונה, וזהו כוונות הברכות "ברוך אתה ה' ... אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה", פירוש, שציונו השם ית' ברוך הוא, לעורר כוונה להוציא אותה הארה גדולה לחוץ, וזהו "על מקרא מגילה" (כמו למקרא העדה ולמסע את המחנות). ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה, ומאוד מאוד צריכין לעורר בקריאת המגילה בשעה שמברך בצבור על מקרא מגילה כשאומר "על מקרא", שילבש חרדה ואימה על המברך וגם על הצבור בשומעם הברכה כשאומר הש"ץ על מקרא מגילה יפול עליהם חרדה ואימה והכנעה גדולה

שכתוב בשיר השירים (א' י"ג): "עד שהמלך במסיבו נרזי נתן ריחו", כי עד שהגיעה שעת מעמד הר סיני אז קלקלתי בהשכמת הבוקר. וכן כתב מרן החיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ה' אות ו'), ורמזו לכך מ"וישכם אברהם בבוקר" "אברהם" ראשי תיבות: א'יכה ב' רמז על חג השבועות שבו ניתנה התורה שמתחילה באות ב' בראשית. ראש השנה הושענא רבה, מ'גילה.

כתב בפלא יועץ (הקדמון דף קיח): שביום פורים חביבה אף תפילת היחיד לפני הקב"ה והיא מתקבלת גם אם אינה בציבור. והכי חזינו מהכתוב: "ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה", דאף בכהאי גוונא התקבלו דבריה.

כותב השם משמואל (תצוה, תרע"ז), שנאמר במגילת אסתר "ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יעשו עץ גבוה חמישים אמה ובבקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו", והוא מדייק מה זה "אמור למלך" אמירה היא לשון ציווי ולכאורה מהמלך צריך לבקש ולא לומר לו, אולם, אומרת הגמרא במגילה (טו) "גבה המן מאחשוורוש" כלומר שהמן היה יותר גבוה מאחשוורוש, אחשוורוש נתן כבוד להמן, שכל מה שהוא יאמר יתקיים, ולכן הוא לא צריך לבקש מהמלך, הוא רק צריך לומר לו ובוודאי זה יתקבל.

אומר השם משמואל, וכיון שנהפוך הוא ונהפך הכל מרע לטוב, כשם שהמן לא היה צריך לבקש מהמלך אלא רק לומר ולקבל, כך כל יהודי ויהודי ביום פורים יש בכוחו לומר להקב"ה והקב"ה יעשה. שכל יהודי ביום פורים הוא בבחינת "צדיק גוזר והקב"ה מקיים".

והנה, לפי דברינו כי כל יהודי ביום הפורים מגיע למעלת כהן גדול, וחשוב הוא כאילו הוא נמצא בקדש הקדשים, בזה נבוא ונבאר מנהג ישראל קודש להתחפש וכפי שכתב הרמ"א (סימן תרצ"ו סעיף ח'): ומה שנהגו ללבוש פרצופים (= מסכות) בפורים וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונין אלא לשמחה בעלמא ויש אומרים שאסור, והמנהג כסברא ראשונה". כלומר, כיוון שמטרת ההתחפשות אינה לשם התערבות נשים בגברים ופגיעה בצניעות, אלא לשם שמחה, אין לאסור את הדבר. ופוסקים נוספים סברו כמותו, אולם היו גם רבים שהתנגדו לדבר, מהפוסקים הראשונים ועד לפוסקי דורנו ובראשם מורנו ורבנו רבי עובדיה יוסף זצ"ל בספרו יחווה דעת.

ונראה לתת טעם לאותם שהתירו ללבוש בגדי אשה לגבר בפורים, וזאת על פי מה שכתב הגאון רבי שלמה קלוגר ש"ת טוב טעם ודעת (מהד"ק סימן קפ"ט), במקדש אין יצר הרע שולט דלא יגורך רע כתיב, וכמו שכתוב במדרש פרשת ויצא, דאפילו בבית הכנסת אין יצר הרע שולט, מכל שכן בבית המקדש, ולכן נאסר לכהן גדול לצאת מן המקדש כשח"ו יארע לו דבר רע, כי במקדש יוכל לעמוד בנסיון שלא יהרהר אחר מידותיו של הקב"ה אבל חוץ למקדש ח"ו יפתנו יצרו יותר. יע"ש כל דבריו.

ודומה לזה ראיתי לגאון רבי חיים פאלאג' ז"ל בספרו עיני כל חי (אבות דף פ"ט רע"ד) "בציבור שכינה בניהם ואיכא קדושה רבה ומה לא יבוא לידי חטא וכו', דעל ידי שיש השראת שכינה איכא קדושה וכל מקום שיש קדושה אין יצר הרע מסית לחטוא, כמו שאמרו בספר תיקוני זהר ד"ב ע"ב "נשמתא מסטרא דשכינתא ואם יצר הרע בעי לקרבה להווא אתר כיון דשכינתא שריא תמן דאיחי נשמתא אתמר בה והזר הקרב יומת". עכ"ל.

לפי זה יש לומר, כיון שבפורים יש השראת קדושה גבוהה ממילא יצר הרע בטל, ואיון חשש ללבוש בגדי נשים כי לא יבואו לידי חטא, אולם כיום שאין האנשים מנצלים כראוי את קדושת הפורים, אין להתייר.

כמו כן, מצינו כי שחוק מביא ליצר הרע, שעל דברי רבי יוחנן בשם רשב"י (ברכות לא.) 'אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה' (בפשטות טעמו של דבר משום אבילות על חורבן בית המקדש), מצינו טעם מחודש לכך בשיטה מקובצת על אתר שכתב ש"אין הטעם שאסור משום אבילות החורבן אלא משום שלא יתגבר יצרו עליו מתוך השחוק, אבל לימות המשיח דליכא יצר הרע ליכא למיחש".

ולכאורה אם כן, איך הותר שחוק בפורים?

אולם לפי דרכינו שכל יהודי זוכה להיות ככהן גדול בבית המקדש, הרי שסר ממנו יצר הרע ואין לחשוש שהשחוק יביאו לידי עבירה.

והנה, כתב החיד"א על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'", ש"רעך" פירושו כשמרעים לאדם, כמו שנאמר "וכי יגוף שור איש את שור רעהו" (שמות כ"א, ל"ה), "ושפטתי בין איש ובין רעהו"

(שמות ל"ח, ט"ז), "אשר ירצח את רעהו" (דברים ד', מ"ב), "אשר יכה את רעהו" (דברים י"ט, ד'), ואם כן כשהתורה אומרת ואהבת ל"רעך" הפשט הוא שגם אם החבר שלך עשה לך רע תאהב אותו.

לפי זה יש לפרש, "משלוח מנות איש לרעהו" אם "רעהו" פירושו שעושה עמו רע, הרי שצריך מצות משלוח מנות לתת דוקא למי שהרע לו והוא מתגבר על מידותינו ובכל זאת שולח לו משלוח מנות.

סיפר אחד ששתי משפחות רבו ביניהם ובפורים החליטה אחת המשפחות לשלוח משלוח מנות למשפחה השניה, ובין הפריטים הניחו גם אקדח צעצוע כאות מלחמה עם המשפחה. לקחו איזו ילדה מהשכונה כפי שנפסק להלכה שאפשר לקיים משלוח מנות גם אם שולחים זאת עם קטן, ואין בהזדוה דין שליוחה, וביקשו ממנה שתגיש להם זאת. הילדה שראתה את האקדח צעצוע חשבה שזה נפל בטעות למשלוח מנות ולכן היא הוציאה את זה וזרקה אותו לפח, וכך הביאה להם את המשלוח. בני המשפחה הופתעו לקבל מיריביהם משלוח מנות כה יפה, ומיהרו אף הם לשלוח משלוח מנות נאה ומכובד. כשהתקבל המשלוח, התפלאו היריבים לגלות כי לא די בכך שלא נעלבו אלא אף שלחו להם, ומתוך כך חזר השלום לשכון במחיצתם.

ולפי זה יש לומר, הרי גם הקב"ה מקיים את כל התורה כולה, ממילא ביום פורים חייב הקב"ה לתת לנו משלוח מנות עם השפעות טובות, אפילו אם אנחנו היינו בבחינת "רעהו" שעשינו רע כלפי ה', בכל זאת הקב"ה יתן לנו משלוח מנות, ברכות וישועות עד בלי די.

תפילת ערבית וקריאת המגילה:

א. כתב ביסוד ושורש העבודה (י"ב, ג'): וימצא כתוב על הרב חיים ויטל ז"ל, שקודם מנחה זו היה טובל עצמו במקוה טהרה בשביל קריאת המגילה לערב, וכן ראיתי רבים נוהגים כן. גם הובא בספרים, שקודם תפילת מנחה זו ראוי ללבוש בגדי שבת ולהתפלל בהם תפילת מנחה.

וכן כתב בספר קב הישר (פרק צ"ט) וז"ל: ובוודאי כל הירא וחרד לדבר ה' ישמח ויגיל בגילה וברעדה כששומע קול הברכה "על מקרא מגילה" כשיצא מפי החזן, על כן חיוב גדול עלינו לטהר את עצמנו במקוה קודם שילך לבית הכנסת, כדי שיהיה טהור לקבל אור טהור והשפע הטהור, וכל זה העתקתי מכתבי רבי חיים ויטל ז"ל. והאור הוא דמיון קבלת נשמה יתירה למי שיודע לכווין לעשות עצמו כלי מוכן לקבל קדושה נעלונה, ובמדינות פולין ראיתי מנהג הגון שהן מלבישין כתונת לבן ונקי ומכנסים לבנים קודם קריאת המגילה והולכין לבית הכנסת בבגדי שבת ויום טוב, ובין מגילה למגילה ישראל שמחין ונותנין שבח והודיה על ריוח והצלחה שעמדה ליהודים וכו'.

ב. האדמו"ר בעל כנסת מרדכי ז"ע נהג לדפוק הרבה כשהזכירו את "המן", ואמר שכל כמה שמרבים בדפיקות כשמוזכרים שמו של המן מתגדל כוחו של מרדכי הצדיק.

ג. כתב בספה"ק מאור ושמש (רמזי פורים) וז"ל: אמנם יראה לרמזו כי הנה כבר ביארנו במקום אחר, אשר בימי הפורים מתנוצץ מוח החכמה דרך המלכות שמים, כידוע בכתבי האר"י ז"ל אשר מרדכי מרמז להחכמה עלאה שהוא מרי דכ"י, ואסתר מרמזת למלכות שמים כמאמר הכותב "ותלבש אסתר מלכות". ודרשו חז"ל שלבשה רוח הקודש. וגם איתא בכתבי האר"י ז"ל, כי ניתב מגילה בלא יודיע עולה בנימטריא ע"י מספר ג' היות שיש בהם י"ב אותיות ועם הכולל עולים י"ג שהם שורש היי"ג מכלילן דרחמי שמששכים על ידי המגילה. ובכל שנה ושנה בימי הפורים מתנוצץ המוחין עילאין דרך המלכות ומתמתקין הגבורות על ידי קריאת המגילה ועל ידי זה יכולין הצדיקים לבטל כל גזירות רעות מחמת שנפתחין אורות הקדושים והמשכת חסדים כמו שהיה בימי מרדכי ואסתר שנעשה להם נסים. וזה היה בקשתה "כתבונני לדורות", רצה לומר שגם לדורות יהיו יכולין להמתקין הגבורות ולהמשיך חסדים ואורות הקדושים על הכנסת ישראל על ידי קריאת המגילה בימי הפורים ויהיו נעשים נסים ונפלאות בכל דור ודור על ידי זה. עכ"ל.

ד. כתב בספה"ק ליקוטי תורה להרה"ק מטשרנוביל ז"ע וז"ל: "יהימיס האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור", פירוש, אף עתה בכל עת אותו הזמן הוא נזכר ונעשה ברוחניות ובגשמיות. מגילת אסתר הוא בחינת משיח והכנה לו כי אנו בני ישראל בודאי צריכים להאמין שבוודאי יבוא במהרה בימינו, ובהאיך אנפין נחזי פניו הזך והזהיר, לכך נתן לנו השי"ת הכנה כדי שנוכל לסבול אורו הזך בקריאת מגילה ומצותה, כי מגילת אסתר הוא התגלות אור הגדול, כי באמת בחינת משיח ומרדכי הכל אחד, כי במרדכי כתיב מר דרוך הוא מרי דכ"א, ובמשיח כתיב מורח ודאין, ולכך צריך האדם לזכך ולטהר עצמו בכל זמן, ובפרט בזמן הכנה למשיח זמן הפורים, ולכך כתיב "וצומו עלי", כי צריך שלא יהיה כלל לגרמיה ולא ירגיש את עצמו כלל בשעת העבודה שעשה, וזה בחינת "עלי" יותר גבוה למעלה ממני, ובהזדוה יכין את עצמו למשיח שיבוא במהרה בימינו, ואסתר הוא בחינת א' סתר, פירוש אלופו של עולם הוא מוסתר ונעלם בכל דבר שבעולם, כי לית אתר פניו מיניה. עכ"ל.